

**Eesti postmargierimite
ja trükivigade kataloog
1991–2014**

**Catalogue of Estonian Stamp
Errors and Varieties**

Tallinn-Tartu-Elva
2014

Kataloogi toimetuskolleegium: Andro Valm, Peeter Pärn,
Aivar Kuuskvere, Kaido Andres, Hubert Jakobs (koostaja).

Kaane kujundanud Lembit Lõhmus

Kataloogi väljaandja ja autoriõiguse omanik on
kataloogi toimetuskolleegium.
© 2014 Andro Valm, Peeter Pärn,
Aivar Kuuskvere, Kaido Andres, Hubert Jakobs.
All rights reserved. Kõik õigused kaitstud.

Trükkinud Tallinna Raamatutrükikoda

ISBN 978-9949-33-948-8

Sõna kaasa teelisele ...

Eestikeelne filatelistlik kirjavara ei ole väga rikkalik. Sellel on nii ajaloost kui ka oludest tingitud põhjusi.

Olles tutvunud lugeja laual asuva kataloog/käsiraamatu käsikirjaga tõdesin, et tehtud on suurepärane süvitsi minev uurimus, mis jätkab seniseid Eesti filateelia traditsioone. Siinjuures käsitletav materjal kajastab taasiseseisvunud Eestis ilmunud postmarke. Samuti on teoses süstematiseeritud paljude filateliste töö, mis varem on ilmunud kas tänapäevases interneti väljaannetes või paberikandjail ja lisatud on ka rohkelt seni avaldamata materjale.

Kokkuvõetult on lugeja laual käsiraamat, mis näitab, et Eesti filateelia ja postiajaloo uurijate kogukond elab, on toimiv ja teovõimeline.

Soovin edu sellele tööle ja ka edaspidiseis ettevõtmistes.

Rootsimaal, Göteborgis 2014-09-02

Elmar Ojaste, tuntud ka kui Wanna Matz

Sisukord

Sissejuhatus	5
POSTMARGID	9
Täiendused	247
POOGNAD JA VIHIKUD	253
Täiendused	281
MARGIPROOVID JA -KAVANDID	283
Vello Kallas	285
Lembit Lõhmus	315
Henno Arrak	321
Tartu postkontori perfomargid	332
Eesti Posti jõulukaardid jms	338
LISAD: Fluorestsents, värviribade määraja, liimierinevused	344
To the English user	358

Sissejuhatus

Kuigi taasiseseisvunud Eesti postmarke on regulaarselt kajastanud Mart Aru koostatud ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi väljaantud üldkataloog (mille 10. väljaanne ilmus 2012. aasta lõpus), on süvitsi minevate kogujate seas valitsenud aastaid veendumus, et sellele lisaks oleks vaja käsiraamatu-taolist väljaannet, kus muu hulgas leiaksid kajastamist nii kõikvõimalikud kõrvalekalded normist – erimid, trükivead jms –, kui ka materjal, mis avar-dab kogujate vaatevälja – nt margiproovid ja -kavandid. Käesolev kataloog püüabki seda tühikut täita.

Siiani on süstemaatilist informatsiooni kasvõi erimite kohta olnud üsna raske hankida – seda leidub küll laialipillutatult internetilehekülgedel (eriti nt filateelia foorumis), erinevates veebipoodides, aeg-ajalt on võimalik seda koguda marginäituste väljapanekutelt või kollektsionääride kohtumistelt – aga selge ülevaate omandamine on olnud suhteliselt keerukas. Loodame, et meie kataloog on selles osas suureks abiks.

Oleme kataloogi ülesehitusel järginud Vambola Hurda ja Elmar Ojaste 1986. aastal ilmunud Eesti filateelia ja postiajaloo käsiraamatut-kataloogi, võttes sealt üle näiteks erimite klassifikatsiooni. Samas oleme otsustanud minna Mart Aru koostatud kataloogist erinevat teed ja kasutada Eesti Pos-ti enda markide numeratsiooni, seega on meie kataloogi esimest numbrit kandev mark 1991. aasta 1. oktoobril ilmunud viiekopikaline Eesti vapp. See muudab orienteerumise taasiseseisvunud Eesti margiväljaannetes kind-lasti lihtsamaks.

Kataloog koosneb kahest suuremast osast, kõigepealt margiväljaanded kataloogi põhiosas ja seejärel neid täiendavad poognaerinevused ja margiproovid ning -kavandid teises osas. Põhiosas on iga margi puhul ära toodud väike tabel, kus on iga väljaande kohta kõige olulisem informatsioon: Ees-ti Posti antud marginumber, väljaande nimetus ja selle nimiväärtus, margi pilt, margi värvus, väljaandmiskuupäev, perforatsioon, trükiviis ja markide arv poognas, trükiarv, kunstnik, paberi fluorestsentsi näitaja ja trükikoda, kus väljaanne trükitud. Kui Eesti Posti marginumbri lahtris esinevad tähed F, G või H, siis tähendavad need seda, et väljaannet käsitletakse ka poog-nate seksioonis (F), selle kohta leidub informatsiooni proovide ja kavan-dite osas (G) või sellel margil on erimeid “Täienduste” all (H). Kui markide arvu poognas tähistavas lahtris esineb nt kombinatsioon 4x (10x10), siis

näitab esimene number müügipoognate arvu suures trükipoognas ja sulgudes olevad numbrid markide arvu poognas, kusjuures esimene number kirjeldab markide arvu horisontaalses margireas ja teine nende arvu vertikaalses reas. Kui trükiarvu lahtris on üldtiraazist lahutatud mingi kogus, siis tähistab see hävitatud marke (ja siia on kaasatud ka viimane markide hävitamine 10.02.2014). Oleme püüdnud kõiki tabelis esitatud andmeid igakülselt kontrollida, et mitte omakorda edasi anda vigast informatsiooni, aga sekundaarsetest allikatest võetu tõesust ei ole alati võimalik kindlaks teha.

Hindamisel oleme juhitud turul valitsevast reaalsest olukorrast ja püüdnud esitada hindu võimalust mööda sellisena, nagu need konkreetsetes ajahetkes välja on kujunenud. Seda öeldes ei välista me loomulikult võimalust, et üks või teine väljaanne tundub mõnele kogujale liiga kallis või liiga odav. Püüame siiski anda erimite hindamisel üldised orientiirid. Valdavas enamuses on lähtutud puhaste markide ostu-müügi hindadest ja tembeldatud markide hinnad on pandud nii-öelda vaikimisi sellised, mis puhas- telgi. Aga on ka väljaandeid, mille tembeldatud variandid on haruldasemad ja kallimad ja sellisel juhul kajastub see ka hindades. Kui hindade asemel on pandud kriipsud, siis tähendab see kas seda, et mark on nii haruldane, et sellele on raske hinda määrata või siis ei esine või ei ole leitud marki sellisena, et seda saaks ühes või teises kategoorias hinnata (nt liimipoolele trükitud margid tembeldatud kujul või erimid, mida on leitud ainult ümbrikelt). Mõnikord on toodud erimi kirje real ära hind, mis kehtib selle erimi puhul siis, kui see esineb ümbrikul (nt ümb €320).

Palju on neid, kes koguvad marke nelikutes, aga hindamise keerukuse tõttu oleme loobunud esialgsest kavast anda hinnad ka marginelikutele ja nurganelikutele. Erimite puhul võib erim esineda muidugi ühe margina nelikus ja seetõttu neliku hind oluliselt ei muutu, aga on ka selliseid väljaandeid, kus kõik margid on erimid ja see tõstab neliku hinna märkimisväärselt kõrgemaks, kui tegemist oleks ainult nelja üksiku erimiks oleva margiga. Ja nurganelikute hind on tavaliselt veelgi kõrgem.

Nagu juba öeldud, kasutame Hurda/Ojaste erimite klassifikatsiooni, kus järgmised tähed tähistavad vastavaid erimite klasse: A – perforatsioonierimid, B – värvierimid, C – paberierimid, D – liimierimid, E – trükkimisel tekkinud erimid, mida on valdavas enamuses. Kui on teada, siis on margi kirje real ära toodud ka erimi positsioon margipoognas, et seda oleks lihtsam leida. Koos pildiga erimist ja vea kirjeldusega peaks see muutma kataloogi kasutamise hõlpsaks. Tähelepanu tuleks juhtida küll tõsiasjale, et kuna

oleme kasutanud üsna erinevate tegijate skaneeringuid (ja mõned on võetud isegi must-valgetest filateeliaajakirjadest), siis margipiltide värvitoonid ei pruugi alati sugugi vastata väljaannete endi omadele. Mõne margi puhul on see üsna drastiline, nt Kiiu linnust (062-02-1994) näikse esinevat kolmenelja eri tooni, aga tegelikult on lihtsalt iga skaneerija produtseerinud oma värvinüansid. Samas aga, kui kataloog toob B tähe all ära tõelised värvierimid, siis on tõepoolest tegemist eri värvitooni markidega ja me loodame, et margipildid teevad selle eristamise ka võimalikuks.

Kindlasti ei ole me kataloogi sisse võtnud igat väikest täppi ja kriipsukest (või muud sellist marginaalset), kuigi ka täppe on piisavalt (ja needki on väga kogutavad). Püüame pigem anda orientiirid kõiksuguste erinevate erimite vallas ja kui mõnel margil esineb mõni täpp kusagil sellises margipildi osas, mida meie ära ei too, siis võtkem seda lihtsalt kui olemasoleva variatsiooni ja lähtugem hindamisel analoogsetest väljaannetest. Siiski usume, et meil on õnnestunud kaardistada enam-vähem kõik tuntumad margierimid ja kui otsitavat erimit ei leidu kataloogi üldosas, siis selle lõpus leiduvates "Täiendustes" võib see ikka olla. Aga kindlasti leitakse üha uusi senitundmatuid erimeid juurde, sest loodame, et käesolev kataloog annab erimite kogumisele ja nende uurimisele värsket tuult tiibadesse.

Tänu ja lugupidamine kõikidele eesminejatele, eriti aga Vambola Hurdale ja Elmar Ojastele nende kataloogi-käsiraamatu eest, Mart Arule viljaka töö eest Eesti postmargikataloogide koostamisel ja väljaandmisel, Jaan Otsasonile (Hiiu Koguja) ja Gunnar Kirsile (Elva Filatelist) ning Elmo ja Rain Viigipuule filateelia.ee käigushoidmise eest. Kataloogi koostamisel on olnud abiks nõu, jõu ja ka kriitikaga Andrus Martin, Robert Jaeski, Mati Kolk, Anti Retsä, Pertti Hujala, Kaido Laurits, Ago Papp, Sergei Helemäe, Ants Linnart ja Ülo Nurges. Neile suur tänu meie poolt! Täname ka Ain Muldmaad, Jaanika Ilingsit ja Tiina Müllerit Eesti Postmargist ning Toompea postkontori personali. Ja Lembit Lõhmust kaanekujunduse eest!

Erimite kogujatel soovitame külastada Eesti suurimat filateelia e-poodi www.aagallery.eu aadressil.

Toimetuskolleegium ootab vastukaja kataloogi kasutajatelt, eriti teretulnud on kõikvõimalikud parandused ja täiendused, mis võib saata info@erim.ee meiliaadressil. Kataloogi veebiaadress on www.erim.ee.